

Omówienie nadesłanych książek

LITURGIKA

1. *Agendy i rytuały diecezji warmińskiej (1574–1939)*, red. Władysław NOWAK, Olsztyn 1999 (Rozprawy i Materiały Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, 186) — 413 s.

Pozycja ta stanowi zbiór następujących artykułów: NOWAK Władysław, *Geneza agendy biskupa Marcina Kromera*, s. 7–38; TENŹE, *Agenda biskupa Marcina Kromera w dziele ujednoczenia liturgii sakramentów w Polsce po Soborze Trydenckim*, s. 39–104; PLUTA Andrzej, *Agenda warmińska biskupa Szymona Rudnickiego z lat 1616–1617*, s. 105–155; NOWAK Władysław, *Życie liturgiczne na Warmii na przełomie XVII i XVIII wieku w świetle rytuału (1682 r.) kardynała Michała Radziejowskiego*, s. 157–174; KOPICZKO Andrzej, *Rytuał warmiński biskupa Krzysztofa Andrzeja Jana Szembeka z 1733 roku*, s. 175–220; TOWAREK Piotr Maria, *Służba Boża w świetle rytuału biskupa Karola Hohenzollerna z 1800 roku*, s. 221–287; KLIMKOWSKI Mariusz, *Służba Boża według rytuału warmińskiego biskupa Filipa Krementza z 1873 roku*, s. 289–349; SKIBICKI Wojciech, *Rytuał warmiński biskupa Maksymiliana Kallera z roku 1939*, s. 351–391.

2. BORIES Marcel, *Droga Krzyżowa i sakramenty*, przedm. kard. François MARTY, tł. [z fr.] A. Merdas RSCJ, wyd. 2, Warszawa: Wydaw. Sióstr Loretanek 2000 — 104 s.

Opracowanie zawiera siedem tekstów Drogi Krzyżowej na siedem piątków Wielkiego Postu. „Każda z Dróg Krzyżowych [...] jest medytacją związaną z ważnymi sprawami naszego chrześcijańskiego życia, ale Autor zapragnął za każdym razem skoncentrować kontemplację czternastu tradycyjnych stacji na jednym z siedmiu sakramentów” (z *Przedmowy*, s. 5).

3. *Celebracja Jubileuszu Roku 2000 w parafii. Pomoce duszpasterskie*, red. Jerzy OSTROWSKI, Kielce: „Jedność” 2000 — 519 s.

Pierwszą część niniejszej pracy (*Teologiczno-liturgiczne podstawy jubileuszowych celebracji*) rozpoczynają teologiczne wprowadzenia do jubileuszowych celebracji w Kościele lokalnym (CZERWIK Stanisław, *Celebracja Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 w Kościele partykularnym*, s. 10–33; RUSIECKI Mieczysław, *Jubileuszowe zadania katechetów*, s. 34–42). Po nich zamieszczono *Kalendarz uroczystości jubileuszowych w diecezji kieleckiej* (s. 43–50). W części drugiej wyodrębniony został dział zatytułowany *Homiletyczno-liturgiczne pomoce do jubileuszowych celebracji*, w którym znajdują się: *Formularze Mszy świętej na Rok Święty* (s. 52–58) oraz opracowanie zbiorowe: *Komentarze liturgiczne na niedziele i uroczystości Roku jubileuszowego* (s. 59–144). W części tej zostały zamieszczone ponadto: homilie na niedziele i uroczystości Roku Jubileuszowego (s. 145–338), katechetyczno-liturgiczne pomoce na Rok Jubileuszowy (s. 339–394), katechezy jubileuszowe dla dzieci (s. 395–428) oraz trzy nabożeństwa biblijne autorstwa ks. Józefa KUDASIEWICZA (s. 429–452). W końcowej części książki umieszczono 36 pieśni jubileuszowych, jako pomoc do celebracji jubileuszowej liturgii (s. 453–511).

4. *Ciebie, Boga, wystawiamy. Pomoce duszpasterskie na Jubileuszowy Rok 2000*, Kraków: Wydaw. Św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej. Komitet Obchodów Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 i Millennium Diecezji Krakowskiej.

[Z. 1]: *Adwent i Boże Narodzenie*, red. Stanisław SZCZEPANIEC, 1999 — 167 s.

Z. 2: *Świętowanie niedzieli i celebracja sakramentów*, red. Stanisław SZCZEPANIEC, 2000 — 100 s.

Z. 3: *Wielki Post i Wielkanoc*: cz. 1 — *Celebracje i modlitwy*, red. Stanisław SZCZEPANIEC, 2000 — 163 s.; cz. 2 — *Pomoce katechetyczne*, red. Tadeusz PA-NUŚ, 2000 — 140 s.

5. DECYK Jan, *Ludzki i Boży wymiar śmierci w świetle kultu zmarłych. Studium liturgiczne*, Warszawa: Wydaw. Uniw. Kard. Wyszyńskiego 2000 — 166, [2] s.

„Kościół przez teksty liturgiczne pogrzebu, słowo Boże i modlitwy przy zmarłych (umierających) uczy swoich wiernych właściwej dla chrześcijanina postawy wobec śmierci, umierania i pogrzebu. Ponadto dzięki sprawowanej liturgii Kościół uzewnętrznia swój charakter Boży i ludzki. W taki też sposób chce traktować śmierć i pogrzeb. [...] Materialnym przedmiotem rozważań książki jest tajemnica śmierci, formalnym zaś ludzki i Boży wymiar tej rzeczywistości w świetle kultu zmarłych” (s. 18–19). Książka podzielona została na trzy rozdziały: *Śmierć w refleksji religij-*

nej (Tajemnica śmierci; Biblijny obraz śmierci i pogrzebu), *Zarys historyczny kultu zmarłych* (Od praktyki pogańskiej po tradycję chrześcijańską; Kształtowanie się modlitw i obrzędów; Ewolucja postaw wobec śmierci; Celebracja wspomnienia zmarłych; Posoborowa liturgia pogrzebu), *Obraz śmierci w tekstach liturgii pogrzebowej* (Czytania liturgiczne; Modlitwy liturgiczne).

6. *Intronizacja Pisma Świętego w parafii i rodzinie. Materiały pastoralno-liturgiczne na Jubileuszowy Rok 2000*, red. Józef MIKOŁAJEC, Rudolf PIERSKAŁA, Helmut J. SOBECZKO, Opole: Wydaw. Św. Krzyża 2000 — 51 s.

pozycja, stanowiąca rodzaj pomocy duszpasterskich, składa się z następujących rozdziałów: *Modlitwa Ojca Świętego Jana Pawła II na obchody Wielkiego Jubileuszu Roku 2000*; *Instrukcja w sprawie obchodu Jubileuszu Roku 2000 w diecezji opolskiej*; *Intronizacja Ewangeliarza po pielgrzymce do katedry*; *Intronizacja Pisma Świętego w kościele parafialnym w Advencie*; *Intronizacja Pisma Świętego w rodzinie podczas kołędzy*.

7. KIERNIKOWSKI Zbigniew, *Eucharystia i jedność*, Częstochowa: Kuria Metropolitalna; „Tygodnik Katolicki Niedziela” 2000 (Biblioteka „Niedzieli”, 98) — 381 s.

Prezentowane opracowanie ma za zadanie zwrócić uwagę na to, co „w naszych wspólnotach wydaje się niewystarczająco dostrzeżone, zrozumiane i przeżywane”. Praca składa się z pięciu rozdziałów: *Jedność i jej utrata u początków historii zbawienia*; *Zbawcze dzieło pojednania*; *Wizja jedności w tekstach modlitw eucharystycznych*; *Zgromadzenie eucharystyczne znakiem urzeczywistniającym jedność*; *Wybrane elementy celebracji Eucharystii. Ich wymowa i aspekty praktyczne*. W aneksach zamieszczono: *Didache*; *Nauka dwunastu Apostołów*; *List do Diogneta*, *Justyn męczennik: Apologia*; *Modlitwy eucharystyczne*.

8. KÓSKA Krzysztof, *Różaniec polskich świętych i błogosławionych*, Kraków: Wydaw. WAM 1999 — 192, [8] s.

Zamieszczone w pracy modlitwy poprzedza krótka notka biograficzna i fragmenty różnych dokumentów związanych z osobą świętego lub błogosławionego.

9. *Ku czci świętej Jadwigi Królowej. Modlitwy sodalicyj*, oprac. Helena OBORSKA-MALINOWSKA, wprowadz. bp Wacław ŚWIERZAWSKI, Kraków: Wydaw. Św. Stanisława BM Archidiecezji Krakowskiej 1999 — 198, [2] s.

Na okł. podtyt.: *Modlitwy, pieśni, kazania, wiersze, ikonografia*.

Zebrałe materiały zgrupowano w następujących działach: *Święta Pani Wawelska* (życie, duchowość, kult); *Modlitwy, nowenny, wezwania, litanie*; *W Sodalicyj codzienna modlitwa i ofiara*; *Książka do nabożeństwa dla Polek*; *Pieśni*; *Święta Jadwiga Królowa w kazaniach, listach*; *Święta Jadwiga Królowa w wierszach*; *O Sodalicyj św. Jadwigi Królowej*; *Święta Jadwiga Królowa w ikonografii*.

10. MATWIEJUK Kazimierz, *Recepcja odnowy liturgicznej Soboru Watykańskiego II w diecezji siedleckiej. Studium liturgiczno-pastoralne*, przedm. bp Jan Wiktor NOWAK, Siedlce 1999 — 400 s.

Tytułowe zagadnienie ujął Autor w siedmiu rozdziałach: *Diecezja siedlecka jako miejsce odnowy liturgicznej* (historyczny kształt, biskupi diecezji); *Udział diecezji siedleckiej w ruchu liturgicznym* (ośrodki ruchu liturgicznego, apostołat liturgiczny w diecezji, wkład diecezji siedleckiej w przygotowania i prace soborowe); *Struktury diecezjalne w służbie odnowy liturgicznej* (m.in. kierunki działalności duszpasterskiej i liturgicznej biskupa diecezjalnego, rola kurii biskupiej, wkład WSD w odnowę liturgiczną, diecezjalna komisja liturgiczna, środki społecznej komunikacji); *Formacja liturgiczna w diecezji siedleckiej* (formacja liturgiczna duchowieństwa, ludzi świeckich i służby ołtarza); *Odnowa liturgii i kultu eucharystycznego* (założenia, etapy wprowadzania odnowy obrzędów mszalnych, udział wiernych, kult Eucharystii poza Mszą św.); *Odnowa liturgii pozostałych sakramentów w diecezji siedleckiej*; *Odnowa innych celebracji liturgicznych w diecezji siedleckiej*. W pracy zamieszczono również liczne aneksy zawierające m.in. składy komisji liturgicznej i duszpasterskiej oraz niektóre obrzędy.

11. *Modlitwy na cały rok. Taizé*, [Wstęp] Brat ROGER z Taizé, tł. [z fr.] M. Krupecka USJK. Poznań: „Pallottinum” 1999 — 239, [1] s.

Prezentowany zbiór modlitw wydany został przed Europejskim Spotkaniem Młodych w Warszawie i jest zapisem wypróbowanych w Taizé słów, z podziałem na okresy liturgiczne. Modlitwy poprzedza *Wprowadzenie*, w którym omówiono: przebieg modlitwy, wybór miejsca na modlitwę medytacyjną, ikony, modlitwa wokół krzyża, medytacyjne śpiewy i modlitwa osobista.

12. NOWAK Władysław, *Zarys liturgii Kościoła domowego*, Olsztyn: „Hosianum” 2000 (Biblioteka Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, 1). — 115, [5] s.

Tytułowe zagadnienie ujął Autor w dziewięciu rozdziałach: *Liturgia domowa w tradycji Kościoła*; *Podstawy teologiczne pojęcia rodziny jako Kościoła domowego*; *Liturgia Kościoła domowego po Soborze Watykańskim II*; *Kościół domowy podmiotem i przestrzenią sakralną celebrowania błogosławieństw związanych z życiem rodzinnym*; *Rok liturgiczny i Kościół domowy*; *Nabożeństwa*; *Modele czytania Pisma Świętego w Kościele domowym*; *Maryja, Matka Pana Królowa Kościoła domowego*; *Msza św. w życiu liturgicznym Kościoła domowego*.

13. *Postuchaj mnie Boże. Modlitwy na chwile dobre i złe*, tł. [z niem.] A. Makowska i in. Kielce: „Jedność” 2000 — 511, [1] s.

Po wprowadzeniu redakcyjnym, część druga prezentowanego zbioru modlitw (*Jak mamy się modlić?*) „próbuję najpierw uświadomić Czytelnikowi jego własny punkt widzenia na praktykę modlenia się i nakłonić do refleksji nad własnymi trudnościami i oczekiwaniami wobec modlitwy” (s. 6). Część trzecia (*Modlitwy chrześcijaństwa*) — to przegląd klasycznych modlitw, natomiast część następna, najobszerniejsza, obejmuje zestaw osobistych modlitw uporządkowanych tematycznie. Ostatnie trzy części zawierają modlitwy wspólnotowe (*Módlmy się wzajemnie*), mo-

dlitwy znanych osób (*Modlitwy wielkich ludzi*) oraz teksty modlitw niechrześcijańskich (*Modlitwy różnych ludów i narodów*).

14. *Przez krzyż do chwaty. Medytacje, kazania, nabożeństwa pasyjne*, red. Jan NOWAK, Kielce: Red. „Współczesna Ambona” 2000 — 231 s.

Praca składa się z następujących części: *Kazania pasyjne* (KUDASIEWICZ Józef, *Droga Krzyżowa Maryi*, s. 9–33; JAGIELŁO Jarosław, *Myślenie w wnętrzu cierpienia*, s. 34–65; CZERWIK Stanisław, *Pasja według św. Marka*, s. 66–96; SŁAWIŃSKI Henryk, *Ostatnie słowa Jezusa*, s. 97–127), *Medytacje* (KUDASIEWICZ Józef, *Zbawienie przyszło przez krzyż*, s. 130–143; NOWAK Jan, *Bóg szukający człowieka*, s. 144–147; TENŻE, „*Będą patrzeć na tego, którego przebili*”, s. 148–150), *Adoracje* (ZIARNOWSKI Grzegorz, *Panie przebacz nam*, s. 152–160; NOWAK Jan, *Trwać przed krzyżem*, s. 161–165), *Drogi krzyżowe* (ZIARNOWSKI Grzegorz, *Czytając psalmy pod krzyżem*, s. 168–173; TOBOLSKI Tomasz, *Gdzie jest moje miejsce?*, s. 174–177; STACHURA Grzegorz, „*Odtąd pójdziemy już razem*”, s. 178–186; ZIÓŁKOWSKI Andrzej CM, *Jubileuszowa Droga Krzyżowa dla dzieci*, s. 187–211) oraz *Nabożeństwo pokutne* (KUDASIEWICZ Józef, *Bóg przebacz grzech*, s. 214–228).

15. RYAN Vincent OSB, *Okres wielkanocny i święta pańskie*, tł. [z ang.] T. Lubowiecka, Kraków: „Tyniec” 2000 (Modlitwa Kościoła, 4) — 105 s.

16. RYAN Vincent OSB, *Wielki Post i Święte Triduum*, tł. [z ang.] T. Lubowiecka, Kraków: „Tyniec” 1999 (Modlitwa Kościoła, 3) — 124 s.

Autor, irlandzki benedyktyn, w kolejnych publikacjach z cyklu „Modlitwa Kościoła” odśladania głębię tekstów liturgicznych, ukazując ich znaczenie dla naszego przeżywania wiary.

17. STEFAŃSKI Jerzy, *Sakrament chorych w dziejach i życiu Kościoła*, Gniezno: „Gaudentinum” 2000 — 107 s.

Książka analizuje bogaty i uzdrawiający sens sakramentu namaszczenia chorych. Autor ukazuje go w jego wymiarze historycznym, liturgicznym i pastoralnym. Pracę rozpoczyna bogaty wykaz bibliografii oraz wstęp. Zasadnicza treść została ukazana w pięciu rozdziałach: *Teologia choroby* (Problem choroby w Piśmie Świętym Starego Testamentu; Jezus wobec choroby), *Dzieje obrzędów sakramentu chorych* (Sakrament chorych w przekazie biblijnym; Sakramentalne namaszczenie chorych w pierwszych wiekach; Epoka karolińska. Pierwsze ślady nowej praktyki; Teologia i praktyka „ostatniego namaszczenia” od wczesnego średniowiecza do Soboru Trydenckiego; Unifikacja rytualna sakramentu chorych od *Tridentinum* do *Vaticanum II*; Reforma Soboru Watykańskiego II), *Liturgia sakramentu namaszczenia chorych wg OUI* (Istotne warunki i elementy obrzędu; Liturgia obrzędów namaszczenia chorych; Uprawnienia szafarza w zakresie adaptacji), *Teologia sakramentalnego namaszczenia chorych* (Paschalny wymiar sakramentu namaszczenia chorych; Zbawczy wymiar sakramentalnego namaszczenia chorych — choroba „upodobnieniem” do

Krzyża Chrystusa; Rola Ducha Świętego w umocnieniu chorego; Sakrament chorych i uwalnianie od grzechów — pokutny wymiar sakramentu; Eschatyczny wymiar sakramentu chorych — nadzieja ostatecznego zwycięstwa nad chorobą i śmiercią; Eklezjalny wymiar sakramentu chorych; Namaszczenie chorych — sakramentem wiary; Sakrament fizycznego podźwignięcia i zwycięstwa nad chorobą), *Duszpasterska troska o chorego* (Owiedziny chorego; Katecheza sakramentalna warunkiem właściwego uczestniczenia w sakramencie chorych; Dowartościowanie modlitwy chorego; Dar Eucharystii — komunია św. chorych oraz wiatyk; Nowy styl celebracji).

18. SZCZEPANKOWSKI Bogdan, *Słownik liturgiczny języka migowego*, przedm. abp Damian ZIMON, Katowice: Księg. Św. Jacka 2000 — 250 s.

Prezentowany słownik pomyślany został jako pomoc dla duszpasterzy, katechetów i samych niesłyszących w opanowaniu znaków odnoszących się ściśle do liturgii, katechezy i życia religijnego. Zawiera alfabet palcowy, podstawowe znaki liczb oraz ponad 300 znaków migowych niezbędnych w katechezie, duszpasterstwie i liturgii Mszy św. odprawianej w języku migowym. Zawiera także hasła odnoszące się do innych religii chrześcijańskich. W części pierwszej publikacji zatytułowanej *Niesłyszący i język migowy* (s. 9–42) Autor omawia następujące zagadnienia: *Niesłyszący – głusi – głuchoniemi*; *Duszpasterstwo wśród niesłyszących*; *Język migowy*; *Alfabet palcowy i znaki liczb*; *Wskazówki praktyczne*. Część druga to właściwy *Słownik znaków ideograficznych* (s. 43–250).

MUZYKA

1. DOWLEY Tim, *Bach*, tł. [z ang.] E. Gabryś, Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne SA 2000 (Ilustrowane monografie wielkich kompozytorów) — 174, [2] s.

Wydana z okazji Roku Bachowskiego monografia angielskiego pisarza T. Dowleya stanowi popularnonaukową biografię jednego z największych w dziejach geniuszy muzycznych. Autor skupia się głównie na działalności lipskiego kantora, przedstawiając ją chronologicznie w oparciu o kolejne posady w Arnstadt, Mühlhausen, Weimarze, Köthen i Lipsku. Całość uzupełnia kronika życia J.S. Bacha, wykaz jego kompozycji (według numeracji z katalogu W. Schmiedera), wybór (bardzo skromny!) bibliografii oraz indeks nazwisk i tytułów.

2. HINZ Edward, *Chorał gregoriański*, Pelplin: „Bernardinum” 1999 — 150, [2] s.

Dostępna dotąd w formie skryptu przeznaczonego dla seminariów duchownych praca ks. E. Hinza stanowi skondensowany zbiór najważniejszych wiadomości dotyczących chorału gregoriańskiego z punktu widzenia tradycji solesmeńskiej. Autor porusza tu w kolejnych rozdziałach następujące zagadnienia: *Zarys dziejów chorału gregoriańskiego* (geneza i rozwój, upadek, odrodzenie, chorał gregoriański w Polsce); *Notacja* (cheironomiczna, literowa i diastematyczna); *Podłoże tonalne śpie-*

wów chorałowych; *Rytmika chorału gregoriańskiego* (ekwalizm, menzuralizm); *Style i formy melodyczne śpiewów chorałowych oraz ich wykonawstwo*. Całość uzupełniają ilustracje (m.in. przykłady różnych notacji) oraz *Wybór śpiewów gregoriańskich* (najbardziej popularne hymny i śpiewy mszalne oraz melodie tonów psalmowych).

3. Marcin Mielczewski. *Studia*, red. Zygmunt M. SZWEYKOWSKI, Kraków: Musica Iagellonica — 236 s.

Marcin Mielczewski (zm. 1651) należy do grona najwybitniejszych kompozytorów polskiego baroku, autora licznych dzieł religijnych. Pomimo, iż znany był on muzykologii polskiej już od początków XIX stulecia, to jednak do dziś odkrywane są nowe fakty z jego działalności, a przede wszystkim nieznane dotąd, bądź też uważane za zaginione, utwory. Opublikowany w 1986 r. przez Z.M. Szweykowskiego katalog dzieł Mielczewskiego (w I t. *opera omnia* wydanym w serii *Monumenta Musicae in Polonia*) liczył 28 kompozycji, obok których wymieniono kolejnych 40 dzieł znanych jedynie z tytułów. Dzięki najnowszym odkryciom (w Gdańsku, Wilnie, a przede wszystkim w Berlinie) lista znanych, a co najważniejsze, w znacznej części zachowanych utworów tego twórcy liczy ponad 120 pozycji. Odkrycia te przyczyniły się w głównej mierze do podjęcia nowych badań nad życiem i twórczością Mielczewskiego. Odzwierciedleniem tego jest m.in. omawiana publikacja, która zawiera następujące artykuły: PRZYBYSZEWSKA-JARMIŃSKA Barbara, *Marcin Mielczewski — życie i dorobek*, s. 7–26; TAŻ, *Marcin Mielczewski — katalog tematyczny utworów*, s. 27–65; DOBRZAŃSKA-FABIAŃSKA Zofia, *Cechy porządku dźwiękowego religijnych koncertów wokalnie-instrumentalnych przypisywanych Marcinowi Mielczewskiemu*, s. 67–92; PATALAS Aleksandra, *Melodyka w twórczości Marcina Mielczewskiego. Przyczynek do problemu atrybucji utworów sygnowanych M. M.*, s. 93–123; SZWEYKOWSKI Zygmunt M., *Z problemów techniki polichoralnej Marcina Mielczewskiego*, s. 125–137; TENŻE, *Rękopisy mszy a cappella Marcina Mielczewskiego*, s. 139–150; JASIŃSKI Tomasz, *Msze „Łowickie” w nowej perspektywie badawczej*, s. 151–175; KAZEM-BEK Jan, *Marcin Mielczewski w „Gramatyce muzycznej” Mikołaja Dyleckiego*, s. 177–186; WILK Piotr, *Idiom skrzypcowy w utworach Marcina Mielczewskiego*, s. 187–204; STĘSZEWSKI Jan, *Canzon prima a 2 Marcina Mielczewskiego na tle rękopisu Biblioteki Jagiellońskiej sygn. 127/56* [przedruk z: „Muzyka” 1967, nr 1], s. 205–217; CHYBIŃSKI Adolf, *Canzona instrumentalna Marcina Mielczewskiego* [przedruk z: „Myśl Muzyczna” 1928, nr 1–3], s. 219–232.

4. *Od psalmu i hymnu do „songu” i „Liedu” Zagadnienia genologiczne: rodzaj – gatunek – utwór*, red. Mieczysław TOMASZEWSKI, Kraków: Akademia Muzyczna (Zeszyty naukowe Zespołu Historii i Teorii Pieśni — Muzyka i liryka, 7) — 132 s.

Kolejny zeszyt cennej serii „Muzyka i liryka”, inspiratorem i redaktorem której jest znakomity znawca tej problematyki, prof. M. Tomaszewski, poświęcona została

istotnym gatunkom muzyki wokalne. Pozycja zawiera następujące artykuły: OSTA-SZEWSKA Ewa, *Psalm*, s. 7–21; CZAJKOWSKI Stanisław, *Hymn*, s. 23–40; OB-NISKA Ewa, *Lamento*, s. 41–54; NOWAK Anna, *Romanza*, s. 55–65; HRYSZ-CZYŃSKA Helena, *Ballada*, s. 67–79; MALECKA Teresa, *Romans rosyjski*, s. 81–90; JANICKA-SŁYSZ Małgorzata, *Song*, s. 91–106; TOMASZEWSKI Mieczysław, *Lied*, s. 107–131. Do większości artykułów dołączono wykaz najważniejszej literatury przedmiotu, wszystkie natomiast posiadają streszczenia w języku niemieckim.

5. *Śpiewnik archidiecezji katowickiej*, oprac. ks. Antoni REGINEK, red. Barbara GŁODEK, przedm. abp Damian ZIMON, Katowice: Księgarnia św. Jacka 2000 — XII, 1003 s.

W 1994 r. nakładem Księgarni św. Jacka w Katowicach ukazało się nowe wydanie *Skarbca modlitw i pieśni*, będące owocem wieloletnich prac Archidiecezjalnej Komisji Liturgicznej. Arcybiskup Damian Zimon w *Słowie wstępnym* tego modlitewnika zaznaczył, że jest on przeznaczony dla dorosłych, młodzieży i dzieci i ma towarzyszyć człowiekowi wiary przez całe jego życie. Jednocześnie to nowe opracowanie uwzględniło w większym niż dotąd stopniu postulaty *Konstytucji o liturgii świętej* Soboru Watykańskiego II apelujące o pełniejszy udział wiernych w liturgii, zwłaszcza poprzez śpiew.

W korelacji do *Skarbca* został opracowany i wydany w Księgarni św. Jacka (Katowice 2000) *Śpiewnik archidiecezji katowickiej* przedstawiający zapis pieśni z nutami, zachowujący wiernie numerację zamieszczoną w modlitewniku, jednocześnie znacznie poszerzając zasób śpiewów.

Przy notacji muzycznej starano się uwzględnić wersje melodyczne proponowane przez wzorcowy w wymiarze ogólnopolskim *Śpiewnik liturgiczny* (wyd. w Lublinie w 1991 r.), ale w dużym stopniu uszanowano także tradycję śląskich wersji śpiewów według *Chorału śląskiego* (wyd. w Katowicach w latach 1966–68), czy *Chorału opolskiego* (dotąd 4 tomy, wyd. w Opolu w latach 1985–93). Czasem proponowane są dwie wersje melodii oznaczone dodatkowym numerem.

Śpiewnik obejmuje cztery działy: (I) dział pieśni kościelnych liczący 656 pozycji, obejmujący śpiewy nowe, posoborowe, a także utrwalone w żywej tradycji; (II) śpiewy związane z liturgią Mszy św., w tym 11 opracowań stałych części mszalnych, zgodnie z postulatami soborowej *Konstytucji o liturgii świętej*; (III) śpiewy uświęcenia dnia, obejmujące jutrznię, nieszpory, inne nabożeństwa, litanie oraz wybrane śpiewy roku liturgicznego, a także obrzędy pogrzebu; (IV) 60 śpiewów pozaliturgicznych o charakterze piosenek pielgrzymkowych.

(I) Dobór pieśni w nowym *Śpiewniku* został sporządzony według zasadniczego klucza, który można by krótko streścić w obiegowym powiedzeniu: *nova et vetera*, tzn. chodzi o prezentację nowych śpiewów, posoborowych, które już znalazły swoje trwałe miejsce w liturgii, ale także o utrwalenie śpiewów dawnych, tradycyjnych,

takich, które zachowują pewną wartość pod względem tekstowym czy muzycznym. Z pewnością przedstawiony dobór repertuaru pieśniowego nie zadowoli wszystkich, np. nie da się uwzględnić zupełnie lokalnych tradycji śpiewających, o stosunkowo małym zasięgu. Repertuar pieśni był poddany ogólnodiecezjalnej konsultacji w formie ankiety rozprowadzanej wśród organistów jeszcze wcześniej, przy redagowaniu *Skarbca*.

Jeżeli chodzi o tradycję pewnych śpiewów lokalnych w wymiarze diecezjalnym, czy szerzej w wymiarze śląskim, to została ona uwzględniona, wydaje się, że w wystarczająco dużym stopniu i zyskała pewien priorytet w wyborze danej wersji czy wariantu melodycznego. To znaczy, np. jeżeli wiadomo, że jakaś pieśń śpiewana jest na Śląsku inaczej w stosunku do wersji melodycznej ogólnopolskiego *Śpiewnika liturgicznego*, a zmiany dotyczą jedynie jakiegoś motywu czy frazy, to wówczas dano pierwszeństwo tradycji śląskiej, utrwalonej w zapisie nutowym *Chorału śląskiego* czy *Chorału opolskiego* (np. pieśni: nr 206 — *Bądź pochwalon na wieki*; nr 280 — *U drzwi Twoich*).

Natomiast, jeżeli mamy do czynienia z zupełnie odrębnymi wersjami melodycznymi, to wówczas w nowym *Śpiewniku* najczęściej są proponowane dwie wersje, opatrzone dodatkowym numerem (np. nr 136.1 i 136.2 — *Któryś za nas cierpiął rany*).

W stosunku do dawniejszych modlitewników czy śpiewników został wzbogacony repertuar śpiewów adwentowych i postnych o charakterze pokutnym, w myśl wymogów liturgicznych. Na przykład w dawnym wydaniu *Skarbca* było 11 pieśni adwentowych — obecnie, w nowym *Śpiewniku*, jest ich 24, natomiast pieśni postnych o charakterze pokutnym było zaledwie 7 — obecnie 15. Ogólnie pieśni postnych było 34 — obecnie 50. Poszerzeniu uległ również repertuar śpiewów uwielbienia liczący 20 pieśni.

Może jeszcze należałoby wspomnieć o pieśniach mszalnych, które nieco wyszły z użycia, gdyż instrukcje o muzyce liturgicznej postulują, by nie zastępować stałych części Mszy św. pieśniami. Chcąc zachować dyrektywy instrukcji, a jednocześnie ocalić od zapomnienia niektóre piękne pieśni mszalne pozostawiono w nowym *Śpiewniku* niektóre z nich (w sumie 12 tytułów, ale z wyborem pewnych zwrotek przeznaczonych na części zmienne Mszy św.).

Do *Śpiewnika* nie włączono śpiewów przestarzałych, które wyszły z użycia m.in. z powodu niezrozumiałych już dziś sformułowań tekstowych. Ale z kolei wprowadzono niektóre wybrane śpiewy łacińskie, takie jak *Tantum ergo*, *Regina caeli* i in., by podkreślić łączność z Kościołem powszechnym. Niektóre pieśni skrócono o zwrotki nieprzydatne w liturgii.

Numeracja pieśni jest otwarta między 657 a 700 — w tym dziale będzie można w przyszłości w kolejnych wydaniach umieszczać nowo powstałe utwory.

(II) Drugi ważny dział *Śpiewnika* obejmuje śpiewy od nr 700 związane z liturgią Mszy św., czyli melodie *Ordinarium Missae*, dialogi, aklamacje. I tutaj też trzeba

było dokonać pewnego wyboru. Ogółem *Śpiewnik* zawiera 11 mszy, w tym 2 msze łacińskie, postulowane przez dokumenty Kościoła. W ramach mszy polskich znajdują się muzyczne opracowania mszalne najbardziej rozpowszechnione na Śląsku, czyli R. Dwornika, ks. R. Raka, J. Jakaca, następnie znane w sąsiednich diecezjach: M. Machury (w archidiecezji krakowskiej) i A. Bączkowicza (w diecezji opolskiej) oraz 3 msze znane częściowo u nas, częściowo w innych regionach, jak np. msza ks. A. Chlondowskiego, ks. I. Pawlaka — tzw. msza pielgrzymów (złożona w zasadzie z oprac. ks. K. Mrowca i ks. I. Pawlaka) oraz msza ks. Z. Piaseckiego. Z łacińskich opracowań zamieszczono dwie msze: śpiewana na wszystkich ważniejszych uroczystościach watykańskich: *Missa De Angelis* (w wyd. Vat. 8) i prosta msza (w wyd. Vat. 18).

(III) Kolejny dział obejmuje nabożeństwa i litanie, w tym melodie śpiewanej jutrzni, nieszpory na niedziele i święta, nieszpory na święta Maryjne, wybrane śpiewy w roku kościelnym, 5 propozycji pieśni przy *Drodze krzyżowej*, *Gorzkie żale*, *Goździnki* i śpiewy innych nabożeństw (m.in. ku czci Bożego Miłosierdzia) oraz śpiewy obrzędów pogrzebu.

(IV) Czwarty i ostatni dział — to śpiewy inne, o charakterze rytmicznych piosenek pielgrzymkowych. Obejmuje on 60 tytułów (utworów częściowo już znanych, ale także nowych kompozycji) ze wskazaniem, by śpiewy te były raczej wykonywane poza liturgią Mszy św., w ramach nabożeństw, młodzieżowych spotkań, grup modlitewnych czy pielgrzymek, ewentualnie na zakończenie liturgii.

Pod tekstem ostatniej zwrotki została umieszczona metryczka utworu wskazująca na autora tekstu i melodii, przy czym często widnieje w nawiasie skrótowe oznaczenie źródła, z którego zaczerpnięto daną wersję tekstowo-melodyczną. *Śpiewnik* zawiera też indeks wszystkich autorów tekstów i melodii.

Pragnę zaapelować o życzliwe przyjęcie nowego *Śpiewnika*. Może on stanowić cenną pomoc dla naszych liturgicznych zespołów śpiewaczych, ale przede wszystkim powinien się przyczynić do ożywienia śpiewu w naszych kościołach. (Ks. Antoni Reginek)